

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله تک‌نگاشت‌های
الگوی اسلامی ایران پیشرفت

درآمدی بر اهمیت اندازه‌گیری و سنجش‌ها در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

مهر ماه ۱۳۹۳

رهبان فرزانه انقلاب اسلامی:

باید در طراحی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت
بر چهار عرصه‌ی فکر، علم، معنویت و زندگی تکیه شود
که در این میان، موضوع «فکر» بنیانی‌تر از بقیه‌ی عرصه‌ها است

در دیدار اعضای شورای عالی
مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۱۳۹۱/۱۲/۱۴

سرشناسه	: پیغامی، عادل، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر اهمیت اندازه‌گیری و سنج‌ها در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
مشخصات نشر	: تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، انتشارات الگوی پیشرفت، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۷۶ص: مصور، جدول، نمودار.
فروست	: سلسله تک نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت: ۴۴.
شابک	: ۵۰۰۰۰ ریال ۹-۳۱-۷۶۱۱-۶۰۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
یادداشت	: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
یادداشت	: کتاب حاضر به سفارش مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت منتشر شده است.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۷۲.
شناسه افزوده	: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
شناسه افزوده	: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، انتشارات الگوی پیشرفت
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۸۲۸۴۱

سلسله تک نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت:

درآمدی بر اهمیت اندازه‌گیری و سنج‌ها در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

نگارش: دکتر عادل پیغامی (عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق (ع))

ناشر: نشر الگوی پیشرفت، وابسته به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

نوبت چاپ: اول، مهرماه ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک:

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۰۲۱ ۸۸۰۱۴۶۴۸ - ۰۲۱ ۸۸۶۳۴۰۰۸

www.olgou.ir

Email.olgou@olgou.ir

نشانی: تهران، خیابان جلال آل احمد، روبه‌روی بیمارستان شریعتی، شماره ۳
تمامی حقوق این اثر متعلق به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است.
مسئولیت دیدگاه‌های بیان شده در این تک نگاشت بر عهده مؤلفان محترم است.

پیشگفتار

تعیین مبانی، ارکان، چارچوب و مسیر پیشرفت کشور در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باید با مشارکت گسترده و حضور همه جانبه دانشمندان، محققان، نخبگان دانشگاهی و حوزوی و جوانان این مرز و بوم صورت گیرد. به گواه تاریخ و تجارب گذشته، پیشرفتی همه جانبه و پایدار خواهد بود که مبانی اسلامی و اقتضائات ایرانی در آن توأمان مورد توجه باشد.

اینک مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در آستانه اتمام سه سال تلاش‌های علمی، تخصصی و فکری درباره پیشرفت اسلامی ایرانی، برگزاری نشست‌های علمی و تخصصی، تاسیس اندیشکده‌های مرکز، انتشار صدها مقاله ارزشمند و تهیه نقشه راه تدوین الگو و انجام برخی از مراحل آن، در نظر دارد با هدف تولید دانش و گسترش و تعمیق ادبیات موضوعی در حوزه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، آثاری را به صورت تک نگاشت‌های علمی فاخر منتشر نماید. تک نگاشت نوشتاری تخصصی و نیمه مبسوط است که توسط یک پژوهشگر خبره در یک موضوع خاص نگاشته می‌شود. تک نگاشت از نظر حجم و محتوا حد فاصل مقاله و کتاب است و نویسنده با پردازش و تحلیل یافته‌ها و مطالعات تخصصی پیشین و افزودن یافته‌های پژوهشی جدید خود و تحلیل جامع و منسجم آنها افق‌های تازه‌ای را در زمینه مورد بررسی می‌گشاید.

سلسله تک نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که در مجلدات مختلف منتشر می‌شوند، حاصل تلاش جمعی از استادان، اندیشمندان و محققان دانشگاهی و حوزوی است که مراحل مختلف نگارش، ارزیابی، ویراستاری، تدوین و انتشار را با نظارت متخصصان و اهل فن گذرانده است و در اختیار صاحب‌نظران قرار می‌گیرد. در پایان از مساعدت‌ها و تلاش‌های ارزنده نویسندگان تک نگاشت‌ها و داوران و مراکز مختلف علمی و پژوهشی که ما را در تهیه، تدوین و انتشار این سلسله یاری رساندند، تقدیر و تشکر می‌شود. امید است این محتوای علمی بتواند افق‌های نو و روشنی را در پیش چشم متخصصان دانشگاهی و حوزوی بگشاید و هر روز در طی مسیر تدوین و تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت گام‌های بلندتر و استوارتری برداشته شود.

فهرست

۵.....	چکیده
۷.....	مقدمه
۱۳.....	فصل اول: ادبیات مساله
۱۳.....	ضرورت داشبورد آمار و شاخص‌ها، به مثابه ابزار حکمرانی
۱۵.....	سنجش و اندازه‌گیری به مثابه ابزار حکمرانی
۱۸.....	گستره تلاقی ادبیات الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت و ادبیات سنجش و اندازه‌شناسی
۲۳.....	مبادی فلسفی اندازه‌گیری و سنجش
۲۵.....	فصل دوم: شاخص‌های ترکیبی- کیفی
۲۶.....	اهمیت و ضرورت
۲۹.....	پیشینه مساله
۳۳.....	معرفی نمونه‌هایی از شاخص‌های ترکیبی
۳۳.....	نشست اقتصادی جهانی داووس و شاخص رقابت‌پذیری
۴۹.....	"استعداد" در جمهوری اسلامی ایران
۵۳.....	سنجش و اندازه‌گیری اقتصاد مقاومتی (مورد تاب‌آوری)
۶۷.....	فصل سوم: توصیه‌های نهادی و سیاستی جهت الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت
۶۷.....	سیاست‌های ناظر به پژوهش و نهادهای پژوهشی
۶۸.....	سیاست‌های ناظر به نهادهای سیاستگذار و مجری
۷۱.....	پیوست
۷۵.....	منابع

چکیده

یکی از حوزه‌های مطالعاتی و پژوهشی ناظر بر ادبیات علوم اجتماعی-انسانی و یکی از سوالات اولی و مهم انسان، مساله اندازه و مقدار (اعم از کیل، وزن و ...) و ابزار سنجش آنها بوده است. انسان بدون ارزیابی و اندازه‌گیری، چه کمی و چه کیفی، ارتباطی با محیط پیرامونی خود و تغییرات و تحولات و پویایی‌های آن برقرار نمی‌کند. برنامه ریزی جهت حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب، هم منوط به مقوله اندازه‌گیری، ارزشیابی و ارزیابی است. بنحوی که هرگونه اشتباه در داده‌ها و آمارها، نتیجه‌ای جز خطا در تصمیم و اشتباه در طراحی و اجرای برنامه‌های عمل به همراه نخواهد داشت. از این‌رو، هرکدام از مساله‌ها و مولفه‌هایی که در باب الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت و اصول آن را که در نظر بگیریم، مقوله اندازه‌گیری و طراحی سنجش‌های ساده یا ترکیبی کمی و کیفی را از اهمیت بالایی باید دانست. در اغلب علوم اجتماعی، به ویژه دانش اقتصاد با همراهی علم آمار، شاخص سازی و اندازه‌گیری‌های کمی و کیفی از مهم‌ترین و سخت‌ترین حوزه‌های تولید علم محسوب می‌شوند. با اینحال طراحی شاخص در علوم اجتماعی-انسانی یکی از حوزه‌های عقب مانده و ضعیف است. سال‌هاست در اغلب مراکز علمی و حوزه‌های سیاستگذاری و اجرایی کشورهای در حال توسعه مثل ایران، فعالیت علمی در باب سنجش و اندازه‌گیری بقدر کافی و وافی انجام نمی‌پذیرد. در حسابداری‌های زیست‌محیطی، حسابداری‌های ملی سبز، حسابداری‌های اجتماعی، شاخص‌های ترکیبی، سنجش‌های نابرابری، و غیره وضعیت بسیار اسفناک است. این نکته زمانی آشکارتر می‌شود که توجه کنیم که شاخص‌های اقتصادی، صرفاً برای اندازه‌گیری و به عنوان عناصر منفعل، در اقتصاد نمود ندارند؛ بلکه کارکردی کاملاً فعال داشته و به عنوان ابزار حکمرانی عملاً بسیاری از رفتارهای اقتصادی مردم و دولت‌ها را جهت‌دهی می‌کنند. در این تکنگاشت، سعی شد تا با معرفی گستره

بحث در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و تلاقی آن با ادبیات اندازه‌شناسی، به توصیف و تحلیل نقشه راه مقوله سنجش و اندازه‌گیری و سامانه‌های حسابداری مربوطه، و حوزه کاربردی هر یک از آنها پرداخته و با معرفی اجمالی از مقوله اندازه‌گیری و سامانه‌های حسابداری، و مرور ادبیات موجود در بحث شاخص‌سازی شاخص‌های کمی و کیفی، به معرفی دو نمونه عملی پرداخته شده است.